

Poruchy chování a emocí

- Definice PCHE
- Vývoj PCHE
- Stupně PCH
- Charakteristiky

Definice poruchy chování

(Sdružení pro Národní duševní zdraví a speciální vzdělávání, USA, 1992)

Pojem porucha emocí nebo chování (PE, PCH) je výrazem pro postižení, kdy se chování a emocionální reakce žáka

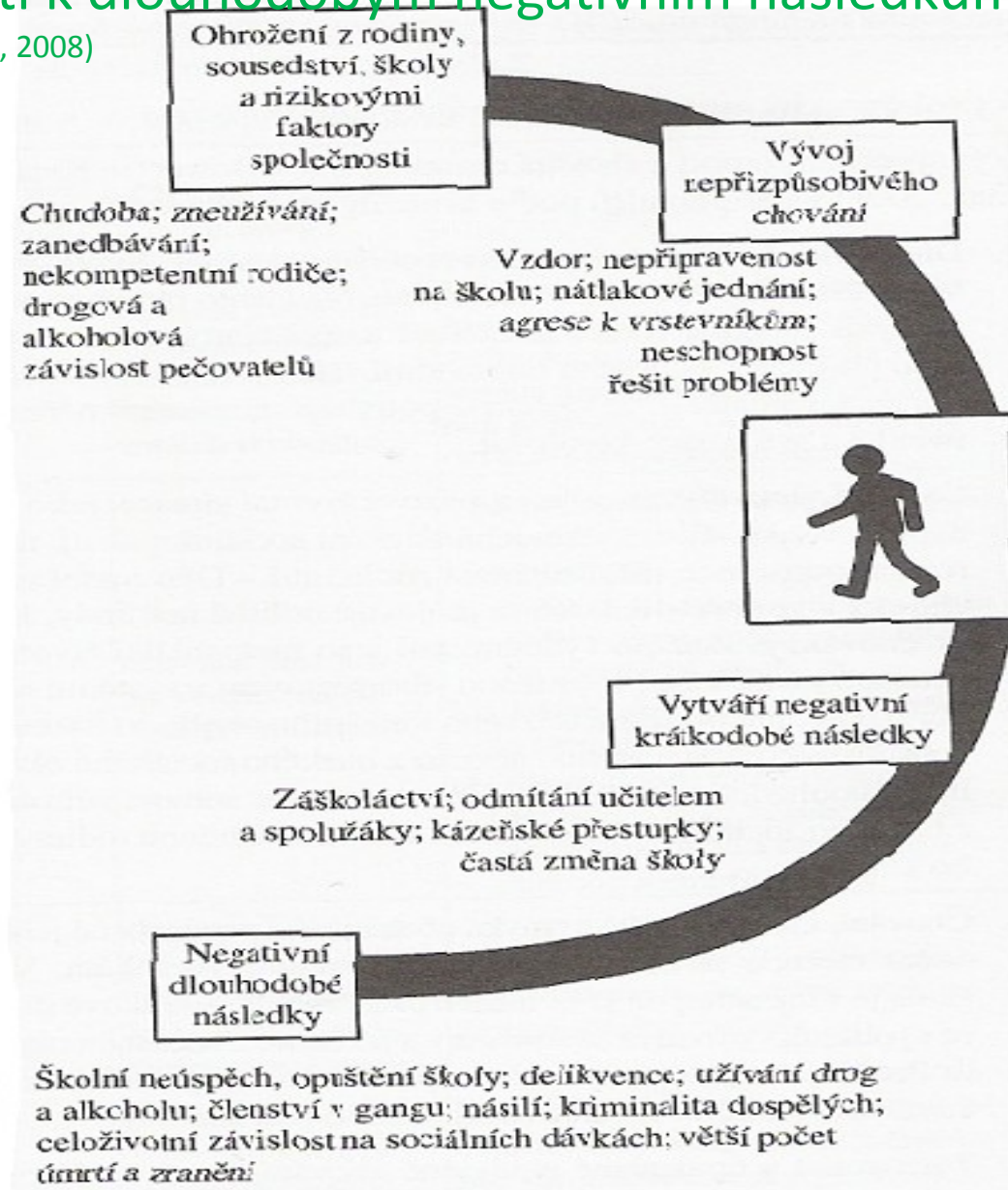
- Liší od odpovídajících věkových, kulturních nebo etnických norem
- Mají nepříznivý vliv na školní výkon včetně jeho akademických, sociálních, předprofesních a osobnostních dovedností

Současně je toto postižení

- Něco víc než přechodná, předvídatelná reakce na stresující události z jeho prostředí
- Vyskytuje se současně nejméně ve dvou různých prostředích, z nichž alespoň jedno souvisí se školou
- Přetrvává i přes individuální intervenci v rámci vzdělávacího programu
- Může koexistovat i s jiným postižením

Cesta rizikových dětí k dlouhodobým negativním následkům

(Walker, Severson, 2002, in Vojtová, 2008)

Stupně PCH podle intenzity problému (Bower in Vojtová, 2008)

- 1) Chování jedince reaguje na problémy denního života, vývoje a získávání životních zkušeností. Nad tento rámec se nevymyká
- 2) Chování, jímž jedinec reaguje na krizové životní situace jako je např. rozvod rodičů, smrt v blízkém sociálním okolí, narození sourozence, těžká nemoc v okolí atd.
- 3) Chování, kterým se jedinec vymyká očekávání
- 4) Zafixované a nevhodné opakované chování, které se dá při dobré školní docházce upravit a jedinci se ještě dá pomoci navázat pozitivní sociální vztah
- 5) Zafixované a opakované nevhodné chování s tak výraznými symptomy, že se jedinec nedá ovlivňovat a vzdělávat v běžném prostředí školy, ale pouze v internátní škole (instituci) nebo doma

Stupně PCH podle intenzity problému

(Bower, in Vojtová, 2008)

Chování reaguje na problémy denního života, vývoje a získávání životních zkušeností.

Nad tento rámec se nevymyká

**Chování reaguje na krizové životní situace
(např. rozvod rodičů, smrt v blízkém sociálním okolí,
narození sourozence, těžká nemoc v okolí...)**

Chování, kterým se jedinec vymyká očekávání

Zafixované a nevhodné opakované chování.

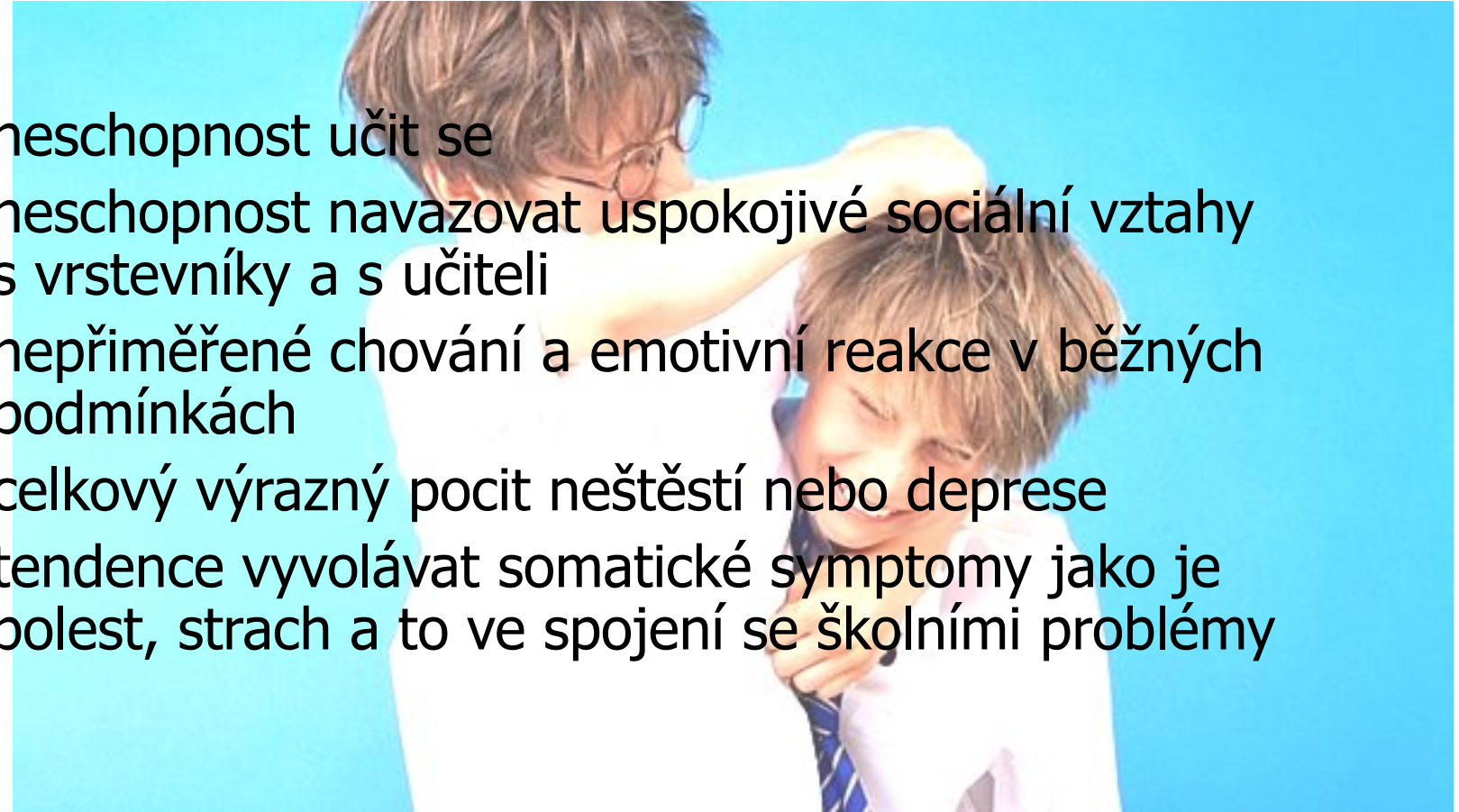
Dá se při dobré školní docházce upravit a pomoci navázat pozitivní sociální vztah

Zafixované a opakované nevhodné chování s výraznými symptomy

Nedá se ovlivňovat v běžné škole, ale pouze ve speciálních zařízeních

Charakteristiky poruch chování (Bower in Vojtová, 2008)

- neschopnost učit se
- neschopnost navazovat uspokojivé sociální vztahy s vrstevníky a s učiteli
- nepřiměřené chování a emotivní reakce v běžných podmínkách
- celkový výrazný pocit neštěstí nebo deprese
- tendence vyvolávat somatické symptomy jako je bolest, strach a to ve spojení se školními problémy

Obrázek přejat z: <http://www.novinky.cz/kariera/286518-sikanovane-deti-jsou-na-tom-psychicky-stejne-jako-obeti-havarii-a-zivelnich-katastrof.html>

Posuzování chování

- Relativita posuzování chování
  - Normy společnosti; normy posuzovatele
- Vývojová úroveň dítěte
- Stádia vývoje morálky
  - Předkonvenční (do 10 let)
    - Orientace na trest a poslušnost: vyhnout se trestu a nekritická podřízenost autoritě
    - Instrumentálně-relativistická o.: získání odměny
  - Konvenční: O. na souhlas od ostatních
  - Postkonvenční
    - O. na právo a pořádek: konat svou povinnost, respektovat autoritu a hájit sociální uspořádání
    - O. na individuální práva, sociální úmluvu a zákonné jednání: „co nejvíce užítku pro co nejvíce lidí“
    - O. na všeobecně platné etické principy: univerzální principy spravedlnosti, vzájemnosti, rovnosti a respektování důstojnosti jednotlivce

Problém v chování

x

Porucha chování

Záměr v nežádoucím chování

Problémy

o svých problémech ví, vadí mu chtěl by je odstranit

normy nenarušuje úmyslně (konflikt mezi vnějšími požadavky a vnitřními potřebami žáka)

nálepkou problémového žáka trpí; negativní emocionální zážitek

Poruchy

není s danými normami v konfliktu

nepřijímá je, popř. je ignoruje

zpravidla nepocituje vinu ve vztahu k důsledkům vlastního jednání

Časová dimenze

Problémy

problémy bývají krátkodobé, nahodile nebo se popřípadě projevují v určitých periodách

často mívají vývojové souvislosti a bývají důsledkem nezvládnutých konfliktů se sociálním okolím

Poruchy

porušuje normy dlouhodobě

vývojová specifika morálního vývoje způsobí nežádoucího chování prohlubují

Náprava, intervence

Problémy

Náprava: cílená pedagogická opatření v rámci systému školy a prostředí třídy

speciálně pedagogické metody kompenzují nežádoucí chování žáka způsoby jinými, které by mu současně umožňovaly přiměřené naplňování jeho potřeb

Poruchy

Náprava: speciální edukace

směřuje k převádění (sublimaci) způsobů a cílů chování společensky nepřijatelného k chování, které je přijatelné

Projevy jedinců s PCH

vztah k druhým

- vyvolávají v druhých nelibé pocity
- provokují druhé z negativní reakci v chování (správným chováním na sebe neupozorní)
- nebývají oblíbení mezi vrstevníky
- málokdy se stávají přirozenými vůdci ve skupinách
- ve škole zažívají neúspěchy v učení
- v soc. vztazích bývají často odmítáni druhými (pocit odcizení – hledají si náhradu v partě, která je jakýmsi způsobem narušena)
- svým chováním trvale rozčilují a provokují authority (záleží však na tom, jak autorita zareaguje, moc ho potěší, když se rozčílí)

Projevy jedinců s PCH

vztah k sobě

- pocit neúspěchu, životní smůly (deprese)
- malé sebevědomí (často SPU – silné dys)
- impulzivita v rozhodování, snaha rychle dosáhnout cíle (neuvažují zda správnou nebo špatnou cestou)
- opakovaný a předčasný únik od aspirace, zejména dlouhodobějších cílů (nemají trpělivost)
- krátkodobý motivace
- úsilí je přerušování aktuálně lákavým podnětem
- neschopnost radovat se z dílčích úspěchů

Projevy jedinců s PCH

vztah k věcem

- vlastníci saturuje (nahrazuje) emoční deprivaci
- majetek prezentující kulturní, obecné uznávané hodnoty či status druhých se stává objektem pohrdání a destrukce (dělá to, protože mu chybí třeba láska, pozornost rodičů...)

Rizikové skupiny

- jedinci se znevýhodněného sociokulturního prostředí (zanedbanost dítěte nemusí být spojena s psychickou deprivací, závažná je sekundární psychická deprivace odejmutých dětí)
- etnické skupiny (komunita romská, ukrajinská vietnamská, ruská)- vykořeněnost, nižší sociální postavení
- zkušenost institucionální péče (citová deprivace, emocionální plochost, sociální nezkušenost – absence modelů chování a vztahů v rodině, hospitalismus = adaptace na prostředí ústavu)
- traumatizující zážitek (posttraumatická porucha, flashbacky, somatizace, narušení vlastní identity, latentní období propuknutí PCH, PE)
- jedinci s diagnózou ADHD

Videa

<http://www.youtube.com/watch?v=PhASJkVO3uk>

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10095690193-pred-pulnoci/311281381940077/titulky/>

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10318730018-polosero/211562222000010-polosero-z-decaku-do-zivota/>

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10078274892-kde-se-rod-agrese/205542150810001/>